

V Ě S T N Í K

ČESKOSLOVENSKÉ NÁRODNÍ RADY AMERICKÉ

Číslo 423

Březen 1992

K uctění památky narozenin T. G. Masaryka
7. března 1850
a k uctění památky narozenin J. Á. Komenského
28. března 1592 — "400" roků
přinášíme čtenářům vzácnou přednášku

J. Á. Komenský

PŘEDNÁŠKA T. G. MASARYKA

Jsem rád, pánové, že jsem mezi svými, že nemusím — a já bych toho ani nedovedl — mít přednášku slavnostní. Muže, jako Komenský, nemáme jen oslavovati, ale máme, abych tak řekl, zpytovat své svědomí, zdali jsme plnili a plníme závět' muže tak vynikajícího. Muž veliký! A přece je podivná sudba velikých mužův. Jakoby byli malými v tom, že svou velikostí často stávají se autoritami tak mohutnými, že potomkové jejich jakoby se spoléhali na to, co vykonali, nepokračující v duchu a směru, ježž oni razili. V historii myšlení lidského máme příklad na Aristotelovi, jak sta a sta let byl učitelem člověčenstva, ale také se stal — ovšem ne svou vinou — přehradou, že se nepokročilo nad něho. Bohu díky, v tom slova smyslu Komenský mužem velikým nebyl. Komenský jinak působil. On osvětluje a otepluje zároveň, a to snad odtud, že celý jeho názor světový, jeho myšlení a bažení, vytrysklo z toho velikého úsilí po nápravě věcí veřejných. V Čechách vzpružení náboženské, reformace, vypracovala dva typy lidí: Tábority a — České bratry: oni měčem, tito slovem, oni mocí, tito láskou působí. A čistý typ bratrství, bratrství Českého je právě Komenský.

Odsud jeho úsilí, také ve filosofii na tomto mravním základě zbudovati jednotný názor světový. Touha po nápravě a snad veliká rozháranost doby, kdy se staré řády bořily a nové se napolo budovaly, způsobily touhu mítí názor o světě celkový, mítí názor o životě a smrti, ježž by mohl přijmouti každý člověk, a který by mohl vésti a spravovat pro všecek život, všude a vždy.

Ve svém spisku "De rerum humanarum emendatione catholica" podal nám plán své filosofické snahy. Jemu běží o všeobecné zlepšení, a k tomu konci především musejí položeny býti všeobecné základy, všesvětlo (panaugia); v tom osvětlení chce podati pansofii, jejíž úkolem je všechny věci, posud změtené, uspořádati. Na tomto theoretickém základě vzniká pampaedie, mající zlepšiti všechny duchy, panglottie má polepšiti jazyky. Panorthosie poskytuje návod k důslednému jednání, panutheii, všeobecným napomenutím, úkol je zakončen.

Slovíčko "pan" charakterisuje snahu Komenského: všecko obsáhnouti a uspořádati pro všechny. Filosofie je snaha po pravdě, ona má nám dáti pokoj, má smířiti ducha s věcmi, náboženství má vštípití úctu k největšímu dobru a dáti pokoj našemu svědomí, politika má sjednotiti lidi, aby činností svou druh druhu nepřekážel, účelem jejím jest pokoj všech lidí vespol.

Všemoudrost je souladný celek, celost ve všem a všudy. Hlavním úkolem života, a tudíž i myšlení, vůbec je pořádek; pansofie má podávati poznatky jeden s druhým souvisící určitým řádem, pansofie je možná jen správnou methodou. Tato správná methoda spočívá v tom, že 1. se podávají všechny poznatky v nepřetržité souvislosti, 2. že všechny věci stejným způsobem jsou zpracovány a 3. že poznatky tak jsou uspořádány, aby jeden druhému sloužil za stupeň. A právě v tomto ustupňování jednotlivých poznatků tkví jádro methodiky pansofické. Touto methodou poznatky tak jsou spořádány, že vždycky pozdější vyplývá z předcházejícího, a to, co méně je známo, připravováno je tím, co již více je poznáno, co bylo předesláno. Duch náš touto methodou tak má býti veden k osvojení vědomostí, aby "sensim sine sensu" pokračoval od věcí ke věci, nikde nenarážeje na mezeru. Naše poznávání tak musí být stupňováno, abychom při své práci poznávací počínající na nejnižším stupni stoupali až k nejvyššímu tak, že vždycky počínáme novým stupněm tam, kde jsme byli přestali. Ted' podstata pansofické methody. Je to obnovení toho, co již starému paedagogu Sokratovi byla methoda tak zvaná maieutická: jakoby vyrůstati, vznikati má pojem jeden z druhého. Tato stupnice rozumu — scala intellectus — Komenského zároveň je předstížení Comteovy hierarchie neboli stupnice věd.

Možnost takového ustupnění dle Komenského je dána tím, že věci, vnější svět celý, je harmonicky ustupněn od nejnižší až k nejvyšší části. Věc každá podle Komenského je složena z menších částic a ty tak jsou uspořádány objektivně, jak subjektivně se vyvíjí naše poznání. Harmonie, která je ve věcech, vštěpuje se našemu duchu.

Duch náš tak je stvořen, tak formován, že ve svém vývoji přirozeným způsobem sám od sebe počíná od jednoduchého a postupuje k zavítějšímu, od menšího k většímu, od části k celku. A tak poznání není než postřehování pořádku, všeho řádu vůbec. A netoliko individuální postup, i vývoj historický jednotlivce, člověčenstva, je harmonickou stupnicí. Z utrpení českého národa, jehož byl svědkem a historikem, snažil se ukázati, jak veden byl národ náš od malého počátku k dokonalosti.

On věří v pokrok, nebo lidstvo, jako jednotlivce, ustavičně se učí, pokračuje. Z těchto zásad sluší se pohlížeti na

VESTNIK

March 1992

Organ of the Czechoslovak National Council of America

Published monthly (Except bi-monthly July-August)

Subscription \$5.00 - Outside U.S.A. \$6.00

Editor - O. Kovar

Office: 2137 So. Lombard Avenue, Cicero, Illinois 60650
Telephone: 656-1117

VĚSTNÍK

Březen 1992

Orgán Československé národní rady americké

Vychází měsíčně (s výjimkou dvojčísla v červenci-srpnu)

Předplatné \$5.00 - Mimo USA \$6.00

Redaktorka - O. Kovářová

Úřadovna: 2137 So. Lombard Avenue, Cicero, Illinois 60650
Telefon: 656-1117

Komenského nejen paedagogické než i některé názory, týkající se jiných oborů vědění a konání. Je přirozeno, že při bohoslovu napřed se stručně rozhledneme po tom, co o náboženství a církvi učí. Co do dogmat je Český bratr, jeho poslední biskup a filosofický zpracovatel. Jemu jde při náboženství jako Českým bratřím všem — to je snad charakteristikou tohoto slovanského úsilí náboženského — více o zbožnost a mravnost než o dogma, náboženství má osvětlit charakter. Obřad je mu věcí vedlejší, jako i zřízení církve samé; píšeť: Proč pak by správa církve nemohla být taková neb taková? Vytýká se mu teď u nás, že při svých snahách reformátorských stál proti církvi katolické a že, jak vidíme ze spisu, v němž vydal vidění Katterovo, Drábíkovo a Poniatovské, také proti Rakousku stál. Že Komenský při vši své laskavosti tu i tam — není těch míst mnoho ve spisech jeho — s roztrpčením mluvil proti těm řádům veřejným, ve kterých viděl českého národa a své strádající církve nepřátele, kdo by toho nepochopil i na stanovisku docela opačném, a nesrovnal s pravou pietou? Ze strany liberální zase se mu vytýká, že oddával se blouznění, že věřil v chiliasm, pokládaje rok 1672 nebo 1673 za konec světa. V tom viděti nějaké obzvláštní poblouznění, nemyslím, že je správné. V otázkách metafysických, náboženských mnozí nejen dnes, ale dokonce tenkrát upadli v takové prý slabší filosofování. Veliký Newton zabýval se vedle svých principii výkladem zjevení sv. Jana, a Kepler, ačkoliv empiricky nalézal zákony, řídící kurs světa, oddával se astrologii. I bylo by nesprávné, v takovém počínání Komenského viděti slabosti intelektu. V naší době na příklad o Tolstém se praví, že nynější fáse jeho myšlení jeví úpadek myslí. Kdo hlouběji člověka posuzuje, pozná, že Tolstoj jako Komenský pořád mysli nejen přesnou filosofii, ale i mystiky. Bez mystiky není žádný člověk, nejsou bez mystiky lidé snad nejlepší.

Učení Komenského o církvi shoduje se s učením o státu. Život zbožný a mravný, život vpravdě křesťanský je úlohou každého člověka, a tudíž stát a jeho správa má význam vedlejší; avšak neodává se Komenský mínění, že by stát neměl významu prázdného. Škola vychovává budoucí generace, a proto vlastně škola spravuje společnost, méně stát. A proto, jako je mu dosti lhostejna ta neb ona úprava církve, podobně soudí o ústavě politické; jemu je lhostejno, je-li monarchická nebo republikánská. Stát musí sloužiti mravním účelům. On proto — a v tom ovšem vidíme České bratrství — válčení zatracuje; nezatracuje tak úplně války, jako činili starší Bratři čeští, ale přece vzpomíná, že Kristus vždy radí k míru; vidí ve válce něco "zvířecího".

Historie je Komenskému jako škola pro člověčenstvo. Podává mnohé pečlivé analýze vývoje, hlavně církevního v Čechách. Zabýval se také velmi pozorně příčinami úpadku,

jaký se jevil u národů mnohých, zejména u Čechů. Jeho prozíravost v tom na mnohých místech je až překvapující. Nemáme lepšího kulturně historického obrazu tehdejšího stavu vzdělanosti v Čechách, v Uhrách a v Polsku jak u Komenského. Historikové naši mohou v té příčině mnoho a mnoho čerpati z Komenského. Touží na to, že český národ upadl přepychem a předpovídá, že i Polsko zanedlouho upadne, jestliže se nevrátí k jednomu potřebnému, ke střídmosti. Jak Leibnizovi se cení, že předpověděl revoluci francouzskou, tak sluší poznamenati, že Komenský předpověděl rozpadení Polska.

Ve spisku "Gentis felicitas", věnovaném národu maďarskému, rozumuje o štěstí národa. Ještě dnes pozorování jeho mají cenu, velmi podrobně studoval slabé stránky tehdejší říše uherské. Štěstí národa — zajisté při tom pamatoval i na národ svůj — spočívá na mravním životě; avšak Komenský nespokojuje se pouze požadováním mravnosti, ale ukazuje konkrétně na různé činitele sociální. Přeje si na př., aby národ byl co možná lidnatý, ukazuje — již tenkrát to poznal — že maďarský národ sám ze sebe se mnoho nerozplemňuje; radí, aby byl národ zachován čistokrevný a nesměšoval se s jinorodci, žádá si, aby národ měl svou vlastní vládu z téhož kořene, svazky pokrevními s lidem spojenou. Chce všem svobodu, doma pokoj a svornost, aby každý mohl jíti bez překážek po své práci.

Na těchto názorech Komenský zbudoval svou didaktiku a paedagogiku. Chci ve stručnosti uvést jen hlavní zásady. Vzpomeňme si, jak Komenský domáhá se pokroku pansofickou methodou a že zakládá pansofickou methodu na objektivním řádu světovém, lze tudíž předpokládati a priori, že celá paedagogika a didaktika není než důsledné využití pansofické metody. Duch lidský se učí pansofickou methodou. Jestliže jsme slyšeli, že pansofické metody podmínkou je objektivní řád světový, musíme v didaktice důsledně očekávat, že všecko učení obrací se napřed ke věcem vnějším, k světu vnějšimu, potom postupuje se ke věcem vnitřním. Komenský v tom, že vědění zakládá na objektivním řádu světovém, nebyl tak subjektivní jako my moderní, kteří opačně počínáme u sebe. Byl realista, a proto stojí proti scholastice: nechce slova, ale věci, nechce slova, ale myšlenky o věcech. Již u Komenského vidíme onu touhu po poznání přírody, které dříve nebylo a kteráž později až přepínána Rousseauem. Avšak i u Komenského máme již touhu po přirozeném životě, celá jeho snaha vědecká i školní nese se k přirozenému žití — myšlení. Na tom tedy je postaven Komenského paedagogický realism. Ne slova, ale věci mají se podávati ve škole, i zavádí do školy přírodní a matematické vědomosti; má do značné míry jasné ponětí toho, čím později staly se školy reální, průmyslové, technické. Proti scholastice požaduje názornosti ne uchem.

paměti, ale zrakem, okem máme vychovávat. "Orbis pictus" je prvý počátek všem těm pomůckám, jako přírodovědeckým sbírkám a t. p., které se na téže myšlence zakládají. Věci, pojmy jdou nad slova, slova nanejvýš s věcmi mají býtí podávána.

Teprve správné vychování dělá z člověka pravého člověka. Proto má se člověk od samého počátku vychovávat, celý život má býtí sebevychováním a vychováváním jiných. Není přepjaté říci, že má býtí člověk vychováván v lůně mateřském, v nejtělejší době dětství do nejstaršího věku, neboť tento život není než stupeň do života věčného. Vychování a vyučování nemůže býtí vynalézáním něčeho nového. Člověk nemůže nic do sebe stvořití, vychováním může se jen vyvinouti a rozvinouti, co od přirozenosti v nás je obsaženo. Vychování a vyučování je obracení pozornosti k řádu vnějšímu a k tomu, co v zárodku v člověka je vloženo. Komenský shoduje se tu s Herbertem z Cherbury v učení o vrozených schopnostech. Učitel tedy má učiti a vychovávatí jen tím, že pozornost žákovu obrací k řádu světovému a k těm vlohám, jež jsou v každé duši lidské. Sebevychování a samoučení, jedním slovem, je hlavní pomysl Komenského. Učitel proto podle Komenského uče sám pořad musí se učiti: ve škole jako v životě každý od každého může se učiti. S tím souvisí jeho pokus, ustanovití ve škole pokročilejší žáky za spoluučitele, — opět jen jiný způsob důsledného využitkování stupničního pomyslu pansofického.

Má se postupovatí od všeobecného k zvláštnímu. Představuje si, že na vyšším stupni studií nedává se vlastně nic nového, jen se ujasňuje, co na nižším stupni zhruba bylo podáno. Jako prý malíř napřed si udělá skizzu celého obličje, pak teprve provádí podrobnější jednotlivé části. Podobně postupuje i učitel-vychovatel: podává napřed všecko zhruba, a celý další postup není než ujasnění toho, co i to dítě vlastně v sobě již má.

Škola není od života odloučena. Škola je vlastně základ státu a společenského zřízení vůbec. Škola je stát v malém: jak ve státě jsou nadřaděny jisté vrstvy společenské tak i ve škole: je pro děcko škola mateřská, pro pacholetství škola obecná, pro mládenectví gymnasium v městě, a konečně jinoch se učí na akademii, na škole vysoké, která je v provincii nebo ve státě. Tak nadřad škol representuje nadřad politických obcí. O školu má se starati stát — i v tom vidíme moderní názor — nejen církev, i stát má mítí dozor nad školami. Do 6. roku je dítě ve škole mateřské, od 6. do 12. r. v obecné bez rozdílů pohlaví, stavu a nadání, od 12 do 18 let na latinské, od 18 do 24 let na akademii. K doplnění školského učení Komenský doporučuje cestování, jež pokládá za část vychování podstatnou. Konečně ani na tělocviku nezapomíná.

Chceme-li shrnoutí jeho úsilí o školu v jednu větu, řekneme: všemu všichni se mají učiti jednou methodou: v tom tkví po stránce theoretické pansofie, po stránce praktické pampaedie. Chtěl tudíž mítí vychování lidové, všeobecné, zdemokratisoval vyučování a vychovávání, jak ted' bychom řekli. (Nezapomínejme, že tehdy jen šlechta se poněkud vzdělávala, děti z lidu jen výjimkou.) Žádá pro ženské pohlaví vzdělání nižší i vyšší. Žádaje, aby všichni všemu se učili stejnou methodou, je otcem moderního popularisování vědy. Sám učinil pokus, podati 8-letému hochu všechny pravdy metafysické. Dalším toho důsledkem je vyučování jazykem mateřským; jazyk latinský jako jazyk světový jen vyšším studiím měl sloužití.

To jsou ve vši stručnosti hlavní zásady Komenského filosofie. Chci ještě stručně poukázatí na historický význam Komenského, a předně, jak Komenský sám se vyvinul, vznikl.

Hlavně a především se odrážejí v jeho filosofii názory církve bratrské, tehdejší úsilí o národní reformaci. Mimo to působili v jeho rozvoj četní myslitelé; sám uvádí na př. Andreae, jehož si nejvíce chválí, dále Alstedt, Rattke, pozorovali stopy Lutherových a Melancthonových vlivů, ze starších Vives. Čerpal však také z filosofie novodobé, neštítí se přijímatí mnohé učení z Bacona, zejména jeho indukci přijal, nebojí se i takových svobodomyšlníků jako Herberta z Cherbury, tu i tam, zdá se mi, ozývá se z jeho spisův i Hobbes. Je zajímavé, že angličtí myslitelé Komenským už po druhé na nás působili. (Po prvě Wiklef Husem.)

Tím málem nechtěl jsem ovšem podati docela jasný obraz individuálního vývoje Komenského, jen jsem naznačil, jak by se podrobnějším studiem dal historicky konstruovatí, pokud se individualita vůbec historicky dá pochopití.

Podobně jen stručně ukazují k jeho působení v historii. Od samých počátků vliv jeho byl veliký, ovšem napřed v užším kruhu, ale i tím, že byt štván od země do země, vliv jeho se rozšířil, a záhy, na tehdejší vzdělaný svět téměř celý. Leibniz velmi si ho cenil, — to je mi dostatečná záruka. Později památka jeho jaksí vymizela, i nalézáme v minulém století názory o něm nevalně příznivé. Avšak v naší době, kdy školství zvláště také u českého národa stojí v popředí osvětových tužeb, vliv Komenského se sílil. Cenili ho Herder, filosof Krause; Raumer z paedagogů nejdůrazněji k němu odkázal. V Komenském nacházíme mnohé čistě moderní zřízení školské, tak uvádím jen jednu věc. Je spor, je-li Fröblova dětská zahrádka samostatný pomysl, nebo je-li z Komenského. Životopisec Fröblův, Reinecke, dokazuje, že je samostatný; máme však proti tomu svědectví bývalého zdejšího prof. Leonhardiho (Sätze aus der theoretischen und practischen Philosophie), že Krause Fröbla upozornil na Komenského úsilí o vychování dětí v útlejšíh stáří.

V Čechách nikdo menší než Palacký, jenž nám vůbec po prvě a posud nejlépe vylíčil život našeho národa, také dobře ocenil Komenského; vedle Palackého Štorch ve svých pracích jeví pěkné porozumění; novějších nechci uvádět, neboť nerad bych vzpomínal, že z Komenského více po stránce filologické, než filosofické se čerpá. Je smutný fakt, že nemáme domácího vydání jeho spisův a když se i vydávají, děje se to často velmi nekomensky. Tak na př. novější vydání "Brány jazyků" z r. 1880 od paedagogického nakladatele otištěno prostě podle upravení, jakého se upotřebovalo ve školách jesuitských. Nedívím se tudíž, že v nejnovější době u nás na Komenského počíná se také více po stránce dogmatické a dokonce politické dorážeti. Komenský měl už za svého života mnoho odpůrců; jeden jeho žák (Arnold) hledal v něm dokonce — atheism. Nedívím se tudíž našim dogmatickým a politickým přepjatcům.

Nám Komenský — smím-li tak zakončití toto uvažování — musí býtí více než posud byl. My v něm poznatí můžeme filosofii čdského bratrství, ale i filosofii českého národa, české historie. Vidíme Čecha upřímného, nad něhož nemůže býtí lepšího, ale zároveň člověka pracujícího pro celé človehčenstvo; píše česky, píše latinsky — pro menší kruh svých, pro větší kruh všech. Už jsem řekl, že v naší historii vypracoval se dvojí typ práce praktické: Táboritský a bratrský. Oba tyto směry myšlení a — konání jsou radikální

byliť radikální naši Táborité, ale také naši Čeští Bratři; který je lepší, není po soudu mém nesnadno povědět: volil bych způsob, jakým si Komenský vedl: úsilná, klidná práce, založená na věděni a prýstící z pevného přesvědčení, národu našemu, národu malému, je s větším prospěchem. Z Komenského musíme pochopiti, že vzdělanost zabezpečuje národu budoucnost, vzdělanost na základě mravním. Komenský budiž nám příkladem neúporné práce, příkladem, který my Slované ve své pověstné širokosti bychom měli ceniti. Nepřehlížejme v této souvislosti, že Komenský v každém individuu vidí zárodek vývoje celku, — nedá ti celek, nedá ti nikdo, čeho alespoň sítě nemáš už v sobě. Naše národní duše má zvláštnost, která též u Komenského se jeví: mysticism se spojuje s krajním realismem. Mně se zdá, že je to vlastnost nejen českého národa, ale Slovanů vůbec. Komenského charakterisuje přímo na jedné straně ideální, vznešené, řeknu i blouznivé úsilí, na druhé straně reální praktickost: celá jeho didaktika a paedagogika je práce člověka naskrze praktického, jenž výtečně dovede využitkovati daných poměrů (zde: sil duševních) k velikým účelům. I doufám, protože v Komenském se projevil český, slovanský duch, pokud národové mají něco zvláštního, že dobře působiti bude na budoucí naše generace; vždyť nepůsobil by Komenský pouhým mechanickým vlivem svých myšlenek, jestliže bychom mu nebyli do jisté míry kongeniální. Podle Komenského je naším úkolem pozornost obrátiti na to, co již ve svém národě máme, toť úkol těch, kteří ve školách na národ mají působiti. Jestliže při takové kongeniálnosti Komenský se nám stane učitelem milým, pak budme jisti, mnoho a mnoho vykonáváme, — už Sokrates pověděl, že učitel působí jen ten, jež žactvo — zde celý národ — miluje.

Uzavírám pak slovy ze “Kšaftu Umírající Matky Jednoty Bratrské”, kterými se obrací ke svému národu: “Nej přednější,” praví, “se obracím k tobě, národe český a moravský! Tebe pokladů, které mi byl svěřil Pán, nápadníkem činím za příkladem některých bohatších měšťanů římských, kteří umírajíce dědicem věcí svých obec Římskou kšafy svými nařizovali. Vyhláši ti požeňání od Hospodina Boha tvého, abys byl a zůstal ratolestí rostoucí podle vod. Ačkoliv hořkostí naplnili tebe a stříleli na tebe, v tajné nenávisti tě majíce, střelci, zůstaní v síle lučičtě tvé a ramena rukou tvých. Živ bud’, národe posvěcený, Bohu, neumírej; muži tvoji at’ jsou bez počtu. Věřím i já Bohu, že po přejítí vichřic hněvu, hříchy našimi na hlavy naše uvaleného, vláda věcí tvých k tobě se zase nevrátí. Pán i Josefa i Josue i Timothea pro vás najde, když čas smilování jeho přijde, i sám sloupem a vůdcem vašim bude. Amen i Amen.”

Roční předplatné Věstníku — \$5

Důležité upozornění pro čtenáře Věstníku

Malý roční poplatek sotva uhradí zaslání Věstníku, proto žádám všechny předplatitele, kteří dosud nezaplatili předplatné na rok 1990, aby tak učinili.

Upomínka se netýká členů ČSNRA, kteří mají Věstník zahrnutý v ročních příspěvcích. — Redakce

---

Z PŘEHLEDŮ

Dr. V. Chalupa

ZAMRZLÁ JEDNÁNÍ

...proč v době, kdy nás neohrožuje ani do našich věcí nezasahuje žádná cizí moc, ... máme tak málo důvodů k radostné spokojenosti? ... Příčiny tíživé situace, v níž se nalzáme, je fakt, že nás historie postavila před zcela nevidaný úkol: znovu nalézt samu sebe... Hledáme — jako země opět plně nezávislá — své nové postavení ve světě...”
Těmito slovy v úvodu svého novoročního projevu charakterizoval prezident československou situaci na konci r. 1991. — Je to zcela pravda? Situace v roce 1918 byla podobná. Situace po Mnichovu byla horší. Skutečnost, že z nich Československo našlo cestu, může být důvodem k naději.

I když konec roku přinesl viditelné uklidnění vztahu mezi Čechy a Slováky, byl poznamenán zamrznutím jednání mezi národními radami. Uklidnění bylo proto spíše přestávkou, která snad mohla přispět k zamýšlení obou stran nad vážností problémů, než známkou skutečného sblížení názorů.

Od vánoc až do Tří králů se celkem “nic nedělo.” 7. ledna se sešli předsedové a místopředsedové obou národních rad a jednali o přípravě dalšího kola státoprávního jednání. Slovenská národní rada a její předsednictvo projednala 22 bodů, nevyřešených v Častej-Papierničke. Podle F. Mikloška a I. Čarnogurského byla většina z nich vyřešena tak, že by mohly být přijaty i českou stranou. První vstřícný krok spočíval podle těchto politiků v ustoupení od názvu “státní smlouva”, který měl být nahrazen označením “smlouva o zásadách státoprávního uspořádání společného státu.” Druhým ústupkem bylo alternativní znění pro označení subjektů této smlouvy: buď “Česká republika a Slovenská republika” nebo “Česká republika a Slovenská republika, zastoupené Českou národní radou a Slovenskou národní radou.” Z 22 sporných bodů zůstalo podle slov těchto představitelů jen 5, a to zahraniční politika, zákonodárství, vysoké školství, církevní otázky a ratifikace federálních ústavních zákonů národními radami.

10. ledna se sešli znovu F. Mikloško, J. Tatár, K. Zajac, I. Čarnogurský za SNR a D. Burešová, J. Kalvoda, J. Vlach a J. Žák za ČNR. Bylo dosaženo dohody o federálních kompetencích v oblastech trhu práce, pracovního zákonodárství, sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění.

Přes tyto pokroky trvala nejistota a skepse. Podle premiéra M. Čalfa se sice SNR sjednotila na stanoviscích pro jednání s ČNR, ale tato shoda nebere zřetel na funkčnost společného státu.

“Problém kompetencí v oblasti oznamovacích prostředků, spojů, cel, dopravy a zahraničních věcí se v předsednictvu Slovenské národní rady uzavřel způsobem, který nevzbuzuje důvěru ve funkčnost řešení ... zrodil se (slovenský) konsensus, který není funkční,” řekl M. Čalfa v interview pro deník *Telegraf* 13. ledna 1992. Podle vyjádření prezidenta mluvčího p. Žantovského 13. ledna se však prezident Havel domníval, že nejhorší krize česko-slovenských vztahů již minula.

Oprávněnost skeptického hodnocení dosaženého pokroku byla brzo potvrzena. Slovenská strana se vrátila k původnímu stanovisku ve věci státní smlouvy a důraz na uzavření státní smlouvy mezi republikami potvrdilo vedle opozičních

slovenských stran, mezi nimi stále na prvním místě HZDS, i vládní Kresťiansko-demokratické hnutie.

17. ledna proběhlo další jednání mezi předsednictvím národních rad v Praze. Dílčí pokrok přinesla shoda o tom, že smlouva má formulovat jen zásadní charakteristiky budoucího státního uspořádání. Podle místopředsedy ČNR J. Kalvody stále chybělo to hlavní, tj. jasné vyjádření ideje společného státu, které by podle jeho názoru velice usnadnilo dohodu ve všech dosud nevyřešených otázkách, jež jsou přece jen méně podstatné. F. Mikloško přesto po poradě prohlásil, že věří v dohodu do konce ledna a v uzavření smlouvy do 15. února 1992. Další schůzka se konala v Bratislavě 23. ledna. Tam se jednalo velmi krátce. Strany se shodly na návrhu, který přednesla D. Burešová za ČNR, aby byla vytvořena společná komise, která projedná společné sporné body a připraví návrh smlouvy, přijatelný pro obě strany.

VELKÁ KUPÓNOVÁ HRA VRCHOLÍ

Dlouho připravovaná, chválená i odmítaná privatizace pomocí investičních kupónů se stává skutečností. Až do konce minulého roku však účast neplnila očekávání. Z přibližně 11 miliónů oprávněných, tj. dospělých občanů se registrovalo pouze kolem půl miliónu zájemců. Zásluhou privatizačních fondů, které účastníkům slibují, že od nich za rok podíl na akciích odkoupí za 10 až 15 tisíc Kčs, se účast po novém roce prudce zvýšila. Do konce ledna překročil počet zaregistrovaných v ČR 5 miliónů a v SR 2 milióny. V krajských městech zůstávají do konce února registrační místa nadále v provozu. Na federálním ministerstvu financí bylo zapsáno kolem 400 investičních privatizačních fondů (IPF), z toho více než 100 ze Slovenska. Při vysokém počtu registrovaných občanů se nominální hodnota akcií za 1000 bodů pravděpodobně snížila na 30,000 Kčs.

Původní záměr velké privatizace předpokládal, že občané si za kupóny koupí dle své volby přímo akcie určitého podniku. V lednu však úspěchy Harvardského fondu při získávání zájemců ukázaly, že nejvíce kupónů pravděpodobně svěří občané investičním privatizačním fondům (IPF). Zakládají je především banky, spořitelny, podniky i odborové svazu. První investiční akciová společnost, založená Investiční bankou, nabízí občanům osm fondů: Fond rychlého výnosu, Fond bohatství, Rentierský fond, Bankovní fond, Potravinářský fond atd. IPF Bohemia podle prospektu "založily slavné české a slovenské sklárny, akcionáři a.s. Skloexport společně s Československou obchodní bankou." V jiném letáku firma Linh Art spol. s r.o. chválí svůj fond YSE a.s. (nevysvětluje, co zkratka znamená) a uvádí jména sedmi členů představenstva, první je Jiří Bartoška, známý herec. Mnoho zcela neznámých společností se chlubí svými odbornými znalostmi a láká od občanů jejich kupóny: Intersigna a.s. Praha, Rentia a.s. Brno, atd. Rakouská Creditanstalt založila jeden fond v Praze a druhý v Bratislavě. Také některé politické strany a neformální sdružení založily svoje fondy; předepsaný kapitál činí pouze 1 milión Kčs. Lidová strana, která rovněž založila svoje fondy, varuje, že mnohé instituce, vedené komunisty, pomocí kupónů chtějí posílit jejich ekonomickou moc.

Ostrou kampaň pro získání DIKů (držitelů investičních kupónů) zahájila Harvard Capital Consulting a.s., Praha. Zavázala se, že do roka odkoupí od svého akcionáře jeho podíly za desateronásobek vložené ceny, minimálně za

10.350 Kčs. Vzpětí První investiční banka nabídla půjčku 1000 Kčs na zakoupení kolku a za rok 11.000 Kčs za získané akcie. Její leták zdůrazňuje: "První investiční je ryze česká investiční společnost a chce zajistit úspěch českým, nikoliv zahraničním investorům." Oba IPF (investiční privatizační fondy) vyzývají DIKy, aby agitovali ve svém okolí, a nabízejí prémii za získání dalších účastníků, popř. agentů.

Existuje podezření, že za mnoha fondy stojí zahraniční banky, které chtějí ovládnout valnou hromadu akcionářů vytypovaného podniku a levně nakoupit další akcie pro cizího investora. Předpokládá se také, že zahraniční kapitál bude kupovat velmi výhodně akcie po provedení kupónové privatizace jednak od svých DIKů, ale také od ostatních občanů, kteří dají přednost hotovým penězům před akciemi. V této souvislosti kritizují komentátoři ministerstvo pro privatizaci, že zpřístupnilo informace o čs. podnicích zahraničním "nezištným" poradcům, kteří nyní vědí o privatizačních projektech více než tuzemští zájemci.

Právně nedořešená zůstává otázka, zda občan může prodat akcie, které za kupóny teprve získá. V Jihlavě nejmenovaná společnost z Mostu po dva dny uzavírala příslušné smlouvy s místními Rómy, kterých bylo kolem dvou tisíc, a zaplatila každému 400 Kčs. Podle některých názorů je nárok na akcie za kupóny osobní a nepřenosný, podle jiných jde o běžný termínový obchod. Pozorovatelé se shodují na tom, že jde o výnosnou investici, neboť i kdyby každý druhý občan smlouvu nedodržel, zůstane iniciátorům značný počet akcií určitého podniku, na který se soustředili.

Mnohé podniky zveřejnily své privatizační projekty a také podíly, vyhrazené pro kupóny. Podle předběžných informací podniky, které nepotřebují ihned nové investice, věnují pro rozdělení kupónovou metodou až 97% jmění. Např. Východoslovenské železářny tak nabízejí svůj majetek, oceněný na 17 miliard. (Tři procenta musí zůstat na krytí restitučních požadavků). Podobně Severočeské tukové závody Ústí nad Labem, Transporta Chrudim atd. Ministr pro privatizaci Ježek vyslovil podezření, že vysokým procentem kupónů chce management získat velký počet malých a rozptýlených vlastníků, kteří by do řízení podniku příliš nezasahovali. Jiné podniky rezervují určitou část akcií pro přímý prodej, aby získaly prostředky pro obnovu, popř. účast zahraničního kapitálu. Gumotex Břeclav s jménem 360 mil. Kčs. prodá 67% akcií přímo, 25% předá držitelům kupónů a 5% tvoří zaměstnanecké akcie.

Poněvadž do začátku ledna se poměrně málo občanů registrovalo, zesílila v tisku kampaň, aby zaměstnanci hlásili kupóny na svoje podniky. Autoři článků doporučují, aby se pracovníci, jejich rodinní příslušníci, známí a lidé z příslušné obce soustředili na "svůj" podnik. Když dosáhnou 15—20% a ostatní akcionáři budou rozptýlení, získají značný vliv na řízení. Vedení některých podniků hradí zaměstnancům výlohy, spojené s přihlášením kupónové knížky. Kritika tohoto postupu tvrdí, že jde o "třetí cestu", propagovanou levicí, tj. kolektivní vlastnictví podniků, které nepovede k dobrým výsledkům.

Kritizují se ovšem i IPF: že vykupování akcií za hotovosti, které nabízejí investiční fondy zesílí inflaci, poněvadž většina občanů se přihlásí o slíbených 10.000 Kčs; že fondy, které nebudou mít dostatek hotovosti, přenechají část svého portfolia za zlomek ceny zahraničním i domácím spekulantům (výkup za 10.000 Kčs bude levný, protože akcie představují nominální hodnotu kolem 30 tisíc Kčs); že

rozptýlení kupónoví akcionáři budou bezmocní proti fondům či spekulantům, kteří levně získají kontrolu nad podnikem a prohospodaří jejich majetkovou podstatu, že IPF soustředí ve svých rukou velkou ekonomickou moc. Předseda Slovenského protimonopolního úradu Dolgoš v rozhovoru pro *Hospodářské noviny* (22. ledna 1992) uvedl, že Prvá slovenská investičná a.s. je zakladatelem 11 IPF a v dalších pěti má kapitálovou spoluúčasť. Rovněž chce přímo koupit Bratislavské tlačiarne a 40% podniku Spojené sklárne Lednické Rovné. Politické strany prosazují, aby parlament přijal urychleně zákon o činnosti investičních společností, který by omezil účast jednoho fondu na 20% z celkového kapitálu podniku a jednoho zakladatele, tj. všech jeho fondů, na 40%.

NÁVŠTĚVA PŘEDSTAVITELŮ ČSNRA

(člena předsednictva Ing. Romana Berky a dlouholeté výkonné tajemnice sestry Emily Růžičkové-Welclové)
**u kancléře prezidenta republiky
pana Dr. Karla Schwarzenberka
v pátek, dne 10. srpna 1991**

Audience u pana kancléře byla velice srdečná a měla za hlavní úkol seznámit dnešní vládu v ČSFR blížeji s historií a zásluhami **Československé národní rady americké** o vítězství demokratických sil v této zemi. Pan kancléř, Dr. Karel Schwarzenberk je daleko lépe informován než mnozí jiní ve vládnoucích kruzích o práci Rady v Americe, neboť jeho strýc Dr. František Schwarzenberg byl dlouholetým (30 let) vedoucím pracovníkem Rady. Díky za tuto audienci patří ČSÚZu (Čs. ústav zahraniční), specificky panu místopředsedovi Pavlu Bromovi.

Chtěli jsme, se sestrou Růžičkovou, panu kancléři přiblížit práci Rady za posledních 50 let, inkluzivně druhého odboje, pomoc Dr. Benešovi a Janu Masarykovi během války, a poznamenat, že za tuto obrovskou pomoc Rady a jejích obětavých pracovníků, poválečná republika a samozřejmě ani komunistická totalita, nikdy nepoděkovaly. Za to a opět za podporu demokratických sil během uplynulých 41 let bolševické diktatury by ČSNRA zasloužila záslužný řád od stávající demokratické vlády.

Další bod byl referovat o naší "Informační výstavce" v rámci Všeobecné výstavy v Praze 1991, v Bruselském pavilóně, kde jsme seznamovali širší veřejnost s existencí, historií a prací Rady. Poslední bod, ale důležitosti v tomto případě jeden z hlavních, byla otázka zdravotního stavu kancléřova strýce, našeho dlouholetého spolupracovníka Dr. Františka Schwarzenberka.

Audience byla smluvena na 15. hodinu odpolední a my jsme přijeli na Hrad brzy a tak po krátké prohlídce katedrály sv. Víta jsme došli asi v půl třetí na třetí nádvoří do budovy kancléře prezidenta republiky. Prošli jsme elektronickou bariérou jako na letišti a ohlásili jsme se v "příjmu návštěv". Po asi půl hodince jsme byli uvedeni slečnou z kancléřova sekretariátu do čekací haly před jeho kanceláří na druhém patře. Zajímavé bylo, že druhá kancelář z této čekačky vedla k panu Pavlu Tigridovi, jehož jmenovka byla na dveřích. Po další asi půl hodině jsme byli představeni panu kancléřovi a uvedeni do jeho obrovské a krásné pracovny s bohatou uměleckou výzdobou.

Uvítal nás slovy: "Pozdravuje vás můj strýček, František, je ve Vídni, zdravotně není na tom nejlépe a je s ním jeho žena Amálie." Dal nám též telefonní číslo na kterém je možno ho kontaktovat. Vzpomínky byly na obou stranách týkající se tohoto vzácného muže a obětavého pracovníka za československou věc a za vítězství demokracie. Při této příležitosti jsme předali p. kancléřovi Věstník, hlavně ten červnový s článkem na titulní straně od jeho strýce o sestře Vlastě Vrázové, dále American Bulletin, obálky s Masarykovou známkou vydanou v Americe v roce 1960, 7. března k 110. výročí jeho narození, v řadě "Champions of Liberty" s velkou zásluhou Rady za její vydání. Vše bylo s vděkem přijato a pan kancléř též velice ocenil "lvičky" vydané na podporu druhého odboje v roce 1939 s hlavní zásluhou Dr. Jána Papánka. Zásluhy tohoto vzácného vlastence byly vzpomenuy nejenom během druhého exilu, ale hlavně též během komunistické diktatury, kdy založil a obětavě pracoval v "American Fund for Czechoslovak Refugees", který pomohl tisícům uprchlíků před a po roce 1968. Jeho práce v exilu a jako československého diplomata byla oceněna panem kancléřem a námi všemi a opět bylo zdůrazněno, že oficiální uznání vlády ČSFR by zde bylo na místě, s čímž pan kancléř souhlasil. Při této příležitosti bylo zdůrazněno, že všechny požadavky a informace týkající se udělování nových řádů a uznání (všechny staré řády byly zrušeny) se mají adresovat p. Pavlu Tigridovi do kanceláře prezidenta republiky.

Pozdravili jsme pana kancléře jménem Rady a vyslovili jsme naději, že nás též někdy v Chicagu navštíví. Také jsme žádali o vyřízení pozdravu panu prezidentovi Václavu Havlovi a opět jsme navrhli, aby při některé z příštích návštěv v USA též zavítal do Chicaga, kde ho krajanská obec s radostí přivítá. Pan kancléř v další debatě ocenil práci ČSNRA, byl daleko lépe o nás informován než kdokoliv jiný z představitelů dnešního Československa a oficiálně nám poděkoval za naši obětavou činnost, za nezištnou pomoc a za vše co jsme pro znovuzrození demokracie v dnešní ČSFR udělali.

Sestra Růžičková-Welclová se zmínila, že byla osobně poctěna podáním ruky a rozhovorem dvěma dřívějšími demokratickými prezidenty TGM a Dr. E. Benešem, a že by ráda doplnila tuto řadu nynějším prezidentem Václavem Havlem. Bohužel pan prezident měl ten den chřipku a neurádoval. Strávili jsme pak zbytek rozhovoru v srdečné debatě, informoval jsem pana kancléře o naší práci zde na Všeobecné Výstavě, kde jsme měli v červenci naši "Informační výstavku" a seznamovali širší veřejnost s prací Rady, minulou a přítomnou. Po asi půl hodině rozhovorů a braní pár fotek, jsme se rozešli s příjemným pocitem, že práce Rady, minulá a budoucí, nebude zapomenuta.

Ing. Roman Berka, člen předsednictva ČSNRA

Zašlete zdarma ukázkové číslo Věstníku na:

JMÉNO _____

ADRESA _____

**Československá národní rada americká
oznamuje pořádání řádného sjezdu,
který se bude konat v sobotu 2. května
a v neděli 3. května 1992 v Chicagu, Illinois**

Výzva se týká všech odboček, oblastních výborů
a příčleněných organizací.

**STANOVY ČS. NÁRODNÍ RADY AMERICKÉ
“Hlava V. — řádný sjezd”**

Článek 1.

Řádný sjezd Čs. národní rady americké se koná každým
druhým rokem a to v letech sudých čísel v místě
ustanoveném předešlým sjezdem. Sestává se z delegátů
volených dle následujících pravidel:

- a) každá celonárodní organizace mající členství v Čs.
národní radě americké, je oprávněna ku dvěma (2)
delegátům.
- b) každá odbočka Čs. národní rady americké je oprávněna
k jednomu (1) delegátu za 50 právoplatných členů. Ku
dvěma (2) delegátům za dalších 25 členů; odbočka se 76
až 125 členy má nárok na další dva delegáty a od 126 do
175 členů na další tři delegáty, přes 176 na další čtyři
delegáty.
- c) každé sdružení spolupracující jako členská složka Čs.
národní rady americké, je oprávněno ku dvěma (2)
delegátům.
- d) oblastní výbory Čs. národní rady americké volí ze
zástupců příčleněných organizací (2) dva delegáty, kromě
těch co zastupují odbočky.
- e) členové předsednictva jsou řádnými delegáty na sjezdu.

Článek 2.

Za delegáty na sjezdu dle výše uvedených ustanovení,
mohou být voleni pouze členové Čs. národní rady americké
dobré pověsti.

Ústředí též upozorňuje na znění stanov — Hlavy 16.,
článek 3., který se týká návrhů na změny či úpravy stanov:

“Stanovy tyto mohou být upraveny či změněny pouze
řádným sjezdem nebo mimořádným sjezdem za tímto
účelem svolaným, když návrhy na změny či úpravy byly
nejméně 30 dní před zahájením sjezdu všem oprávněným
delegátům písemně předloženy ku projednání a když změna
či úprava stanov byla sjezdem přijata hlasováním dvoutřeti-
nové většiny přítomných delegátů. Každá taková upravovací
změna nabývá platnosti okamžitě po přijetí.”

Návrhy na změnu či úpravy stanov zašlete laskavě do
úřadovny Čs. národní rady americké do 16. března 1992.
Úřadovna text návrhů rozmnoží a bez prodlení vyše
sjezdovým delegátům k prostudování tak, aby je obdrželi
nejpozději 30 dnů před zahájením sjezdu — 2. dubna 1992.

ČSNRA žádá, aby zprávy úředníků, zprávy oblastí a
odboček, zprávy pracovních výborů předsednictva za uply-
nulé období, byly zaslány úřadovně ČSNRA do 16. března
1992. Úřadovna tyto zprávy rozmnoží a zašle všem
delegátům do 1. dubna 1992.

Vraťte co nejdříve pověřovací listiny se jmény delegátů.

**Prosíme oznamte včas
změnu adresy**

Česká Siň Karlín

5304 Fleet Avenue, Cleveland, Ohio 44105

March — Březen

- 3/1 — Slovak Day — Winterpark, Florida — Possible
bus, 439-3653.
- 3/4 — Ash Wednesday — Popeleční středa — No Music
at Karlín.
- 3/5 — St. Procop (W. 41st) Card Party, 631-0365.
- 3/8 — St. Joseph Lodge #156 C.C.U. Communion Break-
fast & Reunion — O.L. of Lourdes, 439-5388.
- 3/11 — Orcaides play at Karlín — Food 429-2450 — Plno
zábavy pro každého!
- 3/14 — Karlín “Good Joe” Dinner-Dance — Honors for
1992 Walter Buczak & Thomas Vašek. Pastirik-
Potokar Music — 883-4760. Taneční a společenský
večírek!
- 3/14 — 3/15 — Czech Days — Kolín, Louisiana.
- 3/18 — St. Patrick's Day & St. Joseph's Day celebrated at
Karlín! Frank Sinora's Karlín Brass plays — Corned
Beef, etc. — Food, 429-2450.
- 3/25 — Northern Ohio Button Boxers at Karlín — Food,
429-2450.
- 3/28 — Czech & Slovak Cotillion ball — Ples — 524-3331.

April — Duben

- 4/1 — Button Box Buddies play at Karlín — Food,
429-2450.
- 4/2 — St. Procop (W. 41st) Card Party, 631-0365.
- 4/4 — Karlín Polish Day Dance — Music by Ed Potoniec.

Odešla z našich řad...

Únor 1992 — sestra Evženka Žízalová, zemřela po dlouhé
nemoci. Byla záslužnou členkou Československé ženské
národní rady v exilu, obětavou a známou pro svou
neúnavnou práci při vánočních bazarech a jiných událostí
ČŽNR.

300 let Čechů a Slováků v Americe

PANORAMA

Krajanská kronika Panorama zaznamenala pro budoucí
generaci náš přínos Spojeným státům americkým. Dílo se
skládá ze dvou částí: z historického úvodníku ke každé
kapitole a z předplacených životopisů. Dr. G. Švejda,
historik, napsal stať o prvních českých a slovenských
přistěhovalcích. Každý americký stát má svoje kapitoly o
svých začátcích.

Panorama je k doštání v kanceláři ČNRA — 2137 S.
Lombard Ave., Cicero, IL 60650 — Tel. 656-1117. Cena
\$7.00 + poštovné \$1.50.

ČSA

nejstarší bratrská a sesterská podpůrná jednota v Americe

jest připravena poskytnouti vám nejvýhodnější druhy
životních pojistek plně zabezpečujících
vaši ochranu.

Rovněž nabízíme pojistky
poskytující pravidelný starobní důchod
jakož i pojistky hypoteční.

Další informace ochotně podají:

"Pioneer of Fraternal Life Insurance"

CSA PLAZA • 2701 SOUTH HARLEM AVENUE • BERWYN, IL 60402
Telefony (312) 795-5800 — (312) 242-2224

V Ě S T N Í K

CZECHOSLOVAK NATIONAL COUNCIL
OF AMERICA
2137 So. Lombard Ave. — Room 202
Cicero, Illinois 60650

FIRST CLASS MAIL